

University of Warsaw
Faculty of Oriental Studies

Turkic Peoples Through the Ages and Lands…
Asırlar Boyunca Türk Halkları ve Toprakları…
Тюркские народы на протяжении веков и землей…

edited by
Marzena Godzińska
Kamila Barbara Stanek

Turkic Peoples
Through the Ages and Lands…

Asırlar Boyunca Türk Halkları
ve Toprakları...

Тюркские народы
на протяжении веков и земл*е*й...

University of Warsaw
Faculty of Oriental Studies

Turkic Peoples Through the Ages and LandsAsırlar Boyunca Türk Halkları ve Toprakları...

Varşova Üniversitesi
Şarkiyat Fakültesi

Asırlar Boyunca Türk Halkları ve Toprakları…

Варшавский Университет
Факультет Востоковедения

Тюркские народы на протяжении веков и земл*е*й…

Warsaw 2018

Editors/Editörler/Редакторы:
Marzena Godzińska
Kamila Barbara Stanek

Editors, Adjustment and Correction /Ayar ve Düzeltme / Редакционная группа:
English/İngilizce/Английский – Joanna Dolińska
Turkish/Türkçe/Турецкий – Nilüfer Karadavut
Russian/Rusça/Русский – Viacheslav Chernev

© Copyright – Faculty of Oriental Studies, University of Warsaw

ISBN 978-83-65135-05-6

Druk i oprawa

Contents / İçindekiler

TURKIC PEOPLES CULTURE

– Raushangul Mukusheva, Hungarian Scholars on the Features of Kazakh Culture (19th – the beginning of 20th century) / Венгерские учёные об особенностях казахской культуры в XIX – нач. XX века 13

– Elvira Latifova, A New View on the Role of Turks in the Ethnic History of the Caucasus (Based on Toponymic Material of the North-Western Regions of Azerbaijan) 28

– Hüseyin Durgut, On Some Archaic Words in Turkish Mirajname in the Manuscripts of Lithuanian Tatars / Litvanya Tatarları El Yazmalarındaki Türkçe Miraçnamede Bazı Arkaik Kelimeler Üzerine 36

– Mehmet Ali Yolcu, Are the Crimean Tatars in Turkey in a Diaspora Community? / Türkiye'de Yaşayan Kırım Tatarları Bir Diaspora Topluluğu Mudur? 46

– Galina Miškinienė, H.Seraja Szapszal, Input into Development of Turkology During Interwar Period in Vilnius / İki Savaş Arası Dönemde Vilnius'taki Türkolojinin Gelişmesine Seraya Han Szapszal'ın Önemli Katkısı 53

– Viacheslav Chernev, On Several Issues of the Modern Bashkir Language: Orthography, Grammar, Vocabulary 63

HISTORY AND POLITICS

– Ünsal Özünlü, 'A Christian Turn'd Turk' and the British Perception of the Image of the Turk in the Early Renaissance / 'Dönme Türk' ve Rönesans'ın İlk Dönemlerinde İngiliz Düşüncelerine Göre Türk 83

– Ümran Türkyılmaz, Turk-Ottoman Image from the Viewpoint of Jean Thévenot / Jean Thévenot'nun Gözüyle Türk-Osmanlı İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme 97

– Zeynep İnan Aliyazıcıoğlu, The Ottoman World from the Point of View of German Orientalist Jakob Philipp Fallmerayer 108
– Gözde Güngör, One of the Unpublished Historical Works of Husseinzade Ali Turan: 'In the Presence of Image of Timur' / Hüseyinzade Ali Turan'ın Türk Tarihini Konu Edindiği ve Daha Önce Yayımlanmamış Bir Eseri: 'Timur'un Hayali Karşısında' 121
– Turgay Anar, The Manuscript of 'A Trip to Germany' by Kâtip Fâik, the Scribe of Abdul Hamid II / II. Abdülhamit'in Kâtibi olan Kâtip Fâik'in 'Almanya Seyahatnamesi'nin El Yazması 130
– Svitlana Biliaieva, Turks Civilizations of the North Black Sea Area in the Creation and Development of Trade and Information Systems (2nd Half of 13th-15th Centuries) 140
– Piotr Nykiel, Ottoman Soldiers in Galicia (1916-1917) in the Photographs of Kazimierz Kuzyk 154
– Iurii Chainskyi, Pan-Turkism and Hamdullah Suphi Tanrıöver's Activity in the Context of the Polish Promethean Policy in Turkey in 1920-1931 . . . 173
– Murat Zeytinli, The Effects of Syrian Refugees on Turkish-European Union Relations 183
– Giulia Alasania, Turkey and Syria in the Current International Policy Context 209

ART AND SOCIETY

– Melaike Hüseyin Mierzejewski, Development of Turkish Painting (Second Half of 19th – Beginning of 20th Century). The Legacy of Abdülmecid II 225
– Marzena Godzińska, Leon Barszczewski – Polish 19th Century Photographer in Central Asia 238
– Mustafa Açа, Folklore Studies and the Urban Culture in Turkey: Some Remarks and Recommendations / Türkiye'de Halk Bilim Araştırmaları ve Kentsel Kültür: Bazı Notlar ile Tavsiyeler 250

DIVAN LITERATURE

– Deniz Abik and Erdem Dağıstanlıoğlu, Kashfu'l-Huda: the First Commentary of Qasida-i Burda Written in the Eastern Turkish in the 1st Half of 15th Century / Keşfü'l-Hüdâ: 15. Yüzyılın ilk Yarısında Doğu Türkçesiyle Yazılmış ilk Kasîde-i Bürde Şerhi 261
– Shahla Kazimova, Genesis of Turkish Sufi Literature – Poet and Mystic Khoja Ahmad Yasavi / Зарождение тюркской суфийской литературы – поэт и мистик Ходжа Ахмед Ясави 274

– Armağan Zöhre, Palace in the Padishah's Eyes: Palace Attendants in the Divan of Muhibbî / Padışahın Gözlerinde Saray: Muhibbî Divanı'nda Saray Görevlileri 287
– Karadavut Nilüfer, Structural Analyse of the Pronoum *We* in Redifli Gazels of Hayâlî and Na'ilî'nin / Hayâlî ve Na'ilî'nin *Biz* Redifli Gazellerinin Şerhi ve Yapısalcılık Açısından İncelenmesi 296

CONTEMPORARAY LITERATURE

– Ali Duymaz, The Mythology Books from Tanzimat to National Literature Era and the Perception of Mythology in Early Period / Tanzimat'tan Milli Edebiyat Dönemine Kadar Mitoloji Kitapları ve Erken Dönemde Mitolojinin Algılanışı 325
– İsmail Avcı, Three History Poems of Mehmed Bahaeddin within the Context of a Contribution to Studies on Urban History / Şehir Tarihi Araştırmalarına Katkı Bağlamında Mehmed Bahaeddin'in Üç Tarih Manzumesi 338
– Niyar Qurtbilal, Research on the Vocabulary of Crimean Tatar Poet Eşref Şemi-Zade's Epic Poem 'The Wall of Tears' / Kırımlı Şair Eşref Şemi-Zade'nin 'Közyaş Divar' Destanının Söz Varlığı Üzerine Araştırmalar . . 353
– Mehmet Aça, A Comparison Between the People of 'Land of the Dead' in Siberian Folk Narratives and the People Suffering in Hell in Islamic Tales / Sibirya Halk Anlatılarındaki 'Ölüler Ülkesi'nin İnsanları ile İslamî Anlatıların Cehennem Azabı Çeken İnsanları Arasında Bir Karşılaştırma 361
– Aslı Büyükokutan Töret, An Evaluation of Presenting Turkish Fairy Tales on Websites / Türk Masallarının İnternet Sitelerindeki İcrası Üzerine Bir Değerlendirme 373

TURKIC LINGUISTICS

– Hülya Savran, On the Phoneme Ñ (Ny) and the Word *Añıg* in Turkic Language / Türk Dilinde Ñ (Ny) Sesi ve *Añıg* Kelimesi Üzerine 389
– Ülkü Polat, -mIştA Gerund in Old Uighur Turkish and Functions of this Suffix / Eski Uygur Türkçesinde -mIştA Zarf Fiil Eki ve Fonksiyonları . . 404
– Maral A. Taganova, The Peculiarity of the *-gyt/-git* Word Formation Affix in the Turkmen Language / Особенности словообразовательного аффикса *-gyt/-git* в туркменском языке 413
– Savaş Şahin, Language of Mervi Turkmens in Afghanistan / Afganistan'da Merv Türkmenlerin Dili 418
– Caşteğin Turgunbayer, Analytic and Synthetic Forms of Expressing the Meaning of the Present Simple Tense in Kyrgyz Language / Kırgız

Türkçesinde Geniş Zaman Bildirme Kipliğini İfade Etmenin Sentetik ve Analitik Biçimleri 431

– Spartak Kadiu, Some Examples of Turkish Roots and Themes That Created New Words in Albanian Language According to the Albanian Morfological Structure 444

– Xhemile Abdiu, About the Negative and Positive Conotations of Some Turkish Words in Albanian Language 453

– Mustafa Güleç, Linguistic Input Processing: an Example from a Turkish-Dutch Bilingual Context 466

– Kamila Barbara Stanek, The Connection Between Language and Culture – the Linguistic Image of the Feeling of *Mercy* in Turkish Proverbs and Phraseological Expressions / Dil ve Kültür Arasındaki Bağlantı – *Merhamet* Duygusunun Dilsel Dünya Tasviri (Türk Atasözleri ve Deyimleri) 486

YOLCU Mehmet Ali
Çanakkale Onsekiz Mart University

Are the Crimean Tatars in Turkey a Diaspora Community? / Türkiye'de Yaşayan Kırım Tatarları Bir Diaspora Topluluğu Mudur?*

Abstract: Diaspora, which means "dispersion, distribution" in Greek, became a focus of interest of various disciplines of social sciences in recent years. Diaspora, of which classical examples were composed of Jewish and Armenian people, and which involve today a wide range from immigrant communities to refugees, is seen to be an effective organising structure in maintaining continuity of culture in terms of etno-cultural adhesions. Since classical diasporic communities are perceived as a social category, they demarcate some boundaries between themselves and "the other". In this context, important differences between classical diasporas and modern diasporas occur. Academical studies on modern diasporas revealed that the said communities have not put up a strong resistance against assimilation, although they have had a trans-national diasporic identity. For example, in labourer diasporas, request for returning to homeland is not seen strongly, and this type of diaspora draws attention to adaptation (orientation) to the country where they have visited.

In the field study performed upon traditional folk culture of Crimean Tatars who live in Turkey, it was determined that non-govermental organizations of this community indentified themselves as 'diaspora'. On the other hand, they revived a number of the forgotten festivals and performance arts in the context of maintaining their own cultures and identities, and thus, had tried to transfer main bearers and markers of Crimean Tatar identity to the young generation. Although Crimean Tatar associations have seen themselves as a diaspora, Crimean Tatars yet do not comply with all of criteria determined by diasporic theorists. The community has kept vivid memories of leaving its homeland. In this paper we discussed whether Crimean Tatars living in Turkey constitute a diasporic community or not.

Keywords: Diaspora, Crimean Tatars, Turkey, folklore, culture

Diaspora kavramı, 20. yüzyılın sosyal ve siyasal gelişmeleri paralelinde politik bir rol etrafında konumlanarak popüler bir kavram hâline gelmiştir.

* Bu bildiri, TÜBİTAK tarafından 114K112 Numaralı "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Bağlamında Kırım Tatar Geleneksel Halk Kültürünün Tespiti ve İncelenmesi: Eskişehir Örneği" a dlı TÜBİTAK-SOBAG 1001 Projesi kapsamında desteklenmiştir. (This paper, supported by TÜBİTAK within the scope of TÜBİTAK-SOBAG 1001 project number 114K112 "Detection and Analysis of Crimean Tatar Traditional Folk Culture in the Context of Conservation of Intangible Cultural Heritage: Eskisehir Example").

Yunanca "dağılma, yayılma" anlamına gelen diaspora kavramına ilişkin son yıllarda genişleyen kullanım alanı, konuyla ilgili akademik çalışmaları da etkilemiş ve bu kavram sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerinin ilgi odağı hâline gelmiştir. Klasik örneklerini Yahudi ve Ermeni diasporalarının oluşturduğu, günümüzde ise göçmen topluluklardan mültecilere kadar geniş bir yelpazeyi içine alan diasporanın etno-kültürel tutunumlar açısından kültürün sürekliliğini sağlamada etkili bir örgütlenme hiyerarşisi olduğu görülmektedir. Klasik diaspora toplulukları, toplumsal bir kategori olarak algılandığından "öteki" ile arasına belli sınırlar çekmektedir. Bu bağlamda klasik diasporalar ile modern diasporalar arasında önemli farklar ortaya çıkmıştır. Modern diasporalar üzerine akademik çalışmalar, söz konusu toplulukların ulus-ötesi diasporik kimliğe sahip olmakla birlikte asimilasyona karşı güçlü bir direnç göstermediklerini ortaya koymuştur. Örneğin, işçi diasporalarında anavatana geri dönüş isteği çok güçlü bir biçimde görülmez ve bu diaspora tipi misafir oldukları ülkeye uyum sağlama hususunda dikkat çekmektedir.

Diaspora kavramına ilişkin gelişmeler iki önemli noktadan devam etmiştir. İlk olarak, kavramın ortaya çıkışı ve ilk anlamı, doğrudan ve sadece Yahudilerle ilişkilendirilmiş, neredeyse bir özel isim gibi kullanılmıştır. Ancak tarihsel süreçte göç, sürgün gibi benzeri deneyimleri yaşayan diğer halklar da özellikle 19. yüzyıldan sonra diaspora olarak değerlendirilmeye ve dolayısıyla kavramın tanımı genişlemeye başlamıştır. Afrikalılar ve Ermeniler bu kavramsal açılımın egemen aktörleri olarak görülse de Yunanlılar, Hintliler, Çinliler, Filistinliler ve daha birçok topluluk, diaspora tanımının bağlamına dâhil olabilmektedir. İkinci olarak, Avrupa dillerinde neredeyse 20. yüzyılın ortalarına kadar yalnızca ilahiyat veya din incelemeleri alanlarının konusu olan diaspora kavramı, günümüzde seküler bir anlam kazanmış ve daha çok etnik bir çerçeveye ulaşmıştır[2].

Antik Çağ'dan beri var olan diaspora olgusu, tarihin yıkıcı etkisine direnerek varlığını devam ettirmiş ve günümüzde de yoğun bir tartışmanın öznesi haline gelmiştir. Diasporanın tarihsel sürekliliği, insanın çeşitli nedenlerle binlerce yıldır sürmekte olan göç hareketliliğinin doğal sonuçlarından biridir. Vaktiyle Yahudilerin, Yunanların ve Ermenilerin dağılmasını tarif eden diaspora sözcüğü, artık "göçmen", "vatansız", "mülteci", "misafir işçi", "sürgün topluluğu", "yurt dışı topluluğu", "etnik topluluk" gibi terimleri kapsayan daha geniş bir semantik alana karşılık gelmektedir[3]. Ayrıca diaspora kavramı, "kimlik", "etnisite", "ulus", "göç", "getto" ve "azınlık" gibi kavramlarla da yakın ilişki içerisindedir[4]. Bu noktada kavramın anlam

---

[2] Dufoix, 2011: 26; Yaldız, 2013: 298.

[3] Yaldız, 2013: 290; Tölölyan, 1991: 4.

[4] Yaldız, 2013: 291.

alanında bir esneme olduğunu, kadim toplumlardan hareketle yapılmış klasik diaspora tanımlarının yetersiz kaldığını, özellikle son 30 yılda dünya üzerindeki kitlesel göçler nedeniyle diaspora teriminin muğlaklaştığını söylemek mümkündür.

Diaspora kavramı, daha çok Batı dünyasında araştırılmakta ve tartışmalar da Batılı bir retorik üzerinden yürütülmektedir. Bu durumun, genelde doğudan batıya doğru göçün bir sonucu olduğu düşünülebilir. Binlerce yıldır ve genelde batıya doğru devam etmekte olan göç, "Doğu"ya akraba devlet (anavatan), "Batı"ya ise "ev sahibi devlet" rolünü vermiş, Batı'da yaşayan Doğulu toplumların Batılı bir gözle incelenmesi de diaspora araştırmalarının genel karakteristiği olmuştur. Nitekim literatürde de, İsrail'deki Amerikan diasporasından değil de ABD'deki Yahudi diasporasından bahsedilmesi veya Ermenistan'da yaşayan Fransızların değil Fransa'daki Ermeni diasporasının etkinliğinin vurgulanması, tarihsel ve güncel (doğudan batıya) göç sürecinin doğal bir sonucudur. Bu bağlamda, diaspora konusuyla ilgili temel kitapların çok büyük bir bölümünün de, Batılı yazarlar tarafından, Batılı üniversitelerde yazılmış ve basılmış olduğunu belirtmekte yarar vardır[5].

Safran, Clifford ve Cohen gibi diaspora kuramcıları, dünyada diaspora topluluklarını; 1. orijinal bir merkezden en azından iki çevreye yayılan; 2. anavatanları hususunda bir hatırayı, görüşü ya da efsaneyi sürdüren; 3. ev sahibi ülke tarafından tümüyle kabul edilmeyen ve belki de kabul edilemeyeceklerine inanan; 4. doğru zaman olduğunda, nihai bir dönüş yeri olarak ata yurdunu gören; 5. kendilerini anavatanın sürdürülmesine ya da restorasyonuna adayan; 6. grubun farkındalığı ve dayanışması, anavatanla bu sürekli ilişkiyle önemli şekilde tanımlanan sürgün edilmiş azınlık toplulukları olarak tanımlamaktadır[6]. Yukarıda belirlenen diaspora kriterleri zamanla esnetilmiş ve göçmen toplulukları ve işçileri de kapsayan modern diaspora tanımları yapılmıştır.

Yukarıda zikredilen diaspora kriterleri çerçevesinde Türkiye'de yaşayan Kırım Tatarlarının kendi sivil toplum kuruluşlarınca adlandırıldığı gibi bir diaspora topluluğu olup olamayacağını tartışmaya açalım:

1. Merkezden Çevreye Yayılma

Kırım Tatarları, 1783 Rus işgalinden 20. yüzyılın ortalarına kadar kitlesel olarak Anadolu, Balkanlar, Almanya, ABD ve Orta Asya'ya göç etmişler, daha doğru bir ifadeyle göçe zorlanmışlardır. 1944 sürgünüyle de Kırım

[5] Yaldız, 2013: 291.

[6] Clifford, 1994: 302-338; Safran, 2004: 9-30.

tamamen boşaltılmış, Sovyet yönetimince yarımadaya farklı milletlerden insanlar yerleştirilmiştir. Farklı ülkelere göç eden Kırım Tatarları zamanla sivil toplum kuruluşları etrafında bir topluluk kimliği oluşturmuşlar ve siyasal, kültürel, folklorik vb. sahalarda Kırım Tatar kültürünü yaşatmaya çalışmışlardır. Bu noktada Kırım Tatarları "diaspora" kavramı için potansiyel bir topluluktur.

2. Anavatan Hatıraları ve Anavatan Miti Oluşturma

Lokal çıkarlara dayalı diaspora milliyetçiliği, kitle iletişim araçları yoluyla bir anavatan miti icat etmiştir, denilebilir. Anavatan hakkında kuşaktan kuşağa aktarılan söylenceler, diaspora öznesi tarafından yeniden işlenerek hayali vatanların oluşturulmasını sağlar. Kırım için üretilen söylenceler, daha çok ülkenin coğrafyası, verimli toprakları, yeşillikleri, denizi, 1878 yılında "Ak topraklara" yapılan kitlesel göç ve 1944 yılında yaşanan sürgüne ilişkin kuşaktan kuşağa aktarılan anlatılardan ibarettir. Kırım Tatarlarının göç hikâyeleri, özellikle son yıllarda Kırım Tatar örgütlerinin de desteğiyle çeşitli televizyon kanallarında yayınlanan belgesellerde ve düzenlenen anma törenlerinde işlenmiştir. Diğer yandan kurulan Kırım Tatar müzelerinde Kırım'dan göç sırasında getirilen eşyalar sergilenmekte, böylece yeni kuşaklara zihinsel bir miras bırakılmaktadır. Bu bağlamda Kırım Tatar örgütlerinin anavatan hatıralarını canlı tutmaya özen göstererek bir diaspora bilinci ve nostaljik bir vatan algısı oluşturmaya çalıştıklarını söyleyebiliriz.

3. Ötekileştirilme

Diasporanın bu kriteri, topluluk üyelerinin ev sahibi ülke tarafından tümüyle kabul edilmemesi ve belki de kabul edilemeyeceklerine inanması üzerine biçimlenmiştir. Kırım'ın uzun yıllar Osmanlı egemenliğinde kalması, Kırım Tatarları ile Anadolu Türklerinin arasındaki soy, din ve milliyet bağları, Cumhuriyet rejiminin ulus yaratma projesinde vurgusunu Türklüğe yöneltmesi ve Türklük tanımının içinde Anadolu'ya gelen imparatorluk bakiyesi grupların, dolayısıyla Kırım Tatarlarının da bulunması ötekileştirilmeyi engellemiştir. Devlet tarafından ötekileştirilme olmasa da yerleştirildikleri yerlerde Kırım Tatarları ile yerli halk arasında kısmen gerilimler yaşanmış, ancak zamanla bu durum ortadan kalkmıştır.

4. Nihai Dönüş

Diaspora kriterlerinden biri de diaspora topluluğu üyelerinin nihai dönüş yeri olarak anavatanı görmeleridir. Ancak bu madde akademi dünyasında çokça tartışılmış ve kısmen esnetilmiştir. Nitekim, diaspora kavramıyla özdeşleşen Yahudilerin bile önemli bir kısmı İsrail'i nihai dönüş yeri olarak görmemektedir. Türkiye'de yaşayan Kırım Tatarları da, en azından bugün için Kırım'ı nihai bir dönüş yeri olarak düşünmemektedirler. Ancak, zorunlu göç sonrası Orta Asya ve Sibirya'dan Kırım'a dönüş yapan Kırım Tatarlarına destek olmuşlar, Kırım'da Tatar nüfusu ve varlığını geliştirmeye çalışmışlardır. Eskişehir'de yapmış olduğumuz alan çalışmasında kaynak kişilere Kırım'a dönmeyi düşünüp düşünmediklerini sorduğumuz zaman bir kişi hariç, "hayır" yanıtını aldık. Ancak birçok kişi, "şartlar burada bozulur, orada düzelirse olabilir." demiştir. Bu da göstermektedir ki, Kırım, Türkiye'de yaşayan Kırım Tatarları için "alternatif bir vatan"dır.

5. Anavatanın Restorasyonu

Safran ve Cohen'in diaspora tanımlarında anavatanla olan ilişkiler, diasporayı biçimlendiren önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Travmatik bir biçimde Kırım'dan göç etmiş Kırım Tatarları, sivil toplum örgütleri yoluyla idealize edilmiş ortak bir vatan tasavvuru yaratmaya çalışmaktadır. Dernekler, Kırım'da sürgünden dönmüş Kırım Tatarlarına parasal yardım göndermekte, orada binalar inşa etmekte, Kırım'a geziler düzenlemektedir. Kırım Tatar örgütlerinin öncülüğünde dünyanın çeşitli yerlerinde ve Türkiye'de Kırım Tatar Kongreleri düzenlenmiştir. Bu kongrelere Kırım'dan siyasetçi ve aktivistler de katılmış, Kırım'daki politik gelişmeler kongrenin ana gündem maddesi olmuştur. Bu noktada anavatanla ilgili bir farkındalık ve restorasyon çabası dikkat çekicidir.

6. Grubun Farkındalığı ve Dayanışması

Grup kimliğini pekiştiren, farkındalığı ve dayanışmayı artıran olgulardan biri de grup adına yapılan festivallerdir. Assmann'ın ifade ettiği gibi (2001: 56) "Kutlama diğer işlevlerinin yanı sıra kökensel geçmişin canlandırılmasına yarar. Geçmişle bağlantı kurularak hatırlayan grubun kimliği temellendirilir. Grup tarihini hatırlayarak ve kökenine ait hatırlama figürlerini belleğinde canlandırarak kimliğinden emin olur. Bu gündelik bir kimlik değildir. Toplumsal kimlikler gündelik yaşamın ötesinde bir özellik, bir

törenselliğe sahiptir." Kırım Tatarları gibi içe kapalı yapısal hiyerarşinin çok güçlü olmadığı topluluklarda topluluğa özgü gelenekler ailevi düzeyde kısmen devam etmektedir. Ancak örgütlenmiş yapılarda da görüleceği üzere, bu gelenekler ve kültürel unsurlar grup kimliğini ifade etme aracı olarak belirli platformlarda görünür kılındıkça diaspora bilinci gelişmektedir. Geleneksel hiyerarşik yapının işlevlerini üzerine almaya çalışan Kırım Tatar sivil toplum örgütleri, yaptıkları faaliyetlerden de anlaşılacağı üzere son 20 yıldır kültürel kimliklerinin parçası olan unsurları değişik platformlarda sergileme gayretindedir.

Sonuç

Yukarıdaki maddelerden anlaşılacağı üzere, Türkiye'deki Kırım Tatarları yaygın olarak kabul edilen diaspora kriterlerinden sadece birine uymamaktadır. Ancak, Kırım Tatarlarının sivil toplum örgütleri kendilerini bir "diaspora" olarak tanımlamakta ve kendilerini buna göre konumlandırmaktadırlar. Söz konusu topluluk, çok kuvvetli olmasa da Kırım'a yönelik bir "anavatan" duygusuna sahip olmasına rağmen Türkiye ulus-devletine eklemlenmiş bir görünüm de arz etmektedir. Yine, Kırım Tatar sivil toplum örgütlerinin nostaljik bir anavatandan ziyade gerçek anavatan için restorasyon çabaları dikkat çekmektedir.

Türkiye devleti, Türk Dünyasına yönelik çalışmalar yapan çeşitli devlet kurumları tarafından kullanılan "vatandaş", "soydaş", "akraba" terimlerini hukuki ve bilimsel bir zemine oturtmalı, bu terimleri sadece mirasçısı olduğumuz Osmanlı hinterlandıyla sınırlamamalıdır. Bu bağlamda hem Kırım diasporası hem de diğer Türk diasporaları, Türkiye'nin dış politikası için bir avantaj sağlayabilir. Örneğin, Kırım meselesi Ukrayna'nın ve Batı dünyasının tekeline bırakılmamalı, Türkiye'deki Kırım Tatar nüfus potansiyeli harekete geçirilerek reel-politik hedefler belirlenmelidir.

Sonuç olarak Kırım Tatarları örneğinden hareketle "doğal uyruklar"ın ana ülkeye travmatik göçü sonucu oluşan topluluklara "yarı-diaspora" terimini öneriyoruz. Dünyada Kırım Tatarlarına benzer Mısır veya Ürdün'deki Filistinliler, Kazakistan'daki Uygurlar, Rus Almanları gibi "yarı-diaspora" örnekleri vardır.

References

ASSMAN Jan (2001): Kültürel Bellek, İstanbul

CLIFFORD James (1994): Diasporas, *Cultural Anthropology,* 9-3, pp. 302-338

DUFOIX Stephane (2011): Diasporalar, İstanbul

SAFRAN William. (2004). Deconstructing and Comparing Diasporas, in: W. Kokot, K. Tölölyan, C. Alfonso (Ed.), Diaspora, Identity and Religion: New Directions in Theory and Research, London 2013, pp. 9-30

TÖLÖLYAN Khachig (1991): The Nation-State and Its Others: In Lieu of a Preface, *Diaspora: A Journal of Transnational Studies,* 1-1, pp. 3-7

YALDIZ Fırat (2013): Diaspora Kavramı: Tarihçe, Gelişme ve Tartışmalar, *Türkiyat Araştırmaları*, 18, pp. 289-318